

สรุปผลการวิจัย อภิปรายและขอเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากร ประกอบด้วย

1. ประชากรที่อยู่ในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารและครู - อาจารย์ จำนวน 44 คน ใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย จำนวนที่สัมภาษณ์จริง 42 คน
2. ประชากรที่อยู่นอกโรงเรียน ประกอบด้วย
 - 2.1 ผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 26 คน ใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย จำนวนที่สัมภาษณ์จริง 20 คน
 - 2.2 กรรมการโรงเรียนที่มีใจบุคคลที่อยู่ในโรงเรียนหรือผู้นำท้องถิ่น จำนวน 12 คน ใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย จำนวนที่สัมภาษณ์จริง 8 คน
 - 2.3 ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 612 คน ใช้กลุ่มตัวอย่างที่ไ้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ร้อยละ 10 ของจำนวนประชากร กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย 61 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 2 ชุด สำหรับใช้สัมภาษณ์ประชากรที่อยู่ในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารและครู - อาจารย์ และประชากรที่อยู่นอกโรงเรียน ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น

กรรมการโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน แบบสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) และข้อความแบบปลายเปิด (open-ended) มี 3 ตอนคือ

- ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์
- ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาบทบาท
ทั้งในฐานะผู้ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ ร่วมมือ ในกิจการของ
โรงเรียนและในฐานะผู้บริหารจากโรงเรียน
- ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งที่เป็น
ปัญหาเกิดจากโรงเรียน ประชาชน และอื่น ๆ

2. แนวทางในการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น

3. แบบบันทึกข้อมูลที่ไต่จากคำสั่ง เอกสารมีส่วนร่วมของประชาชนในระหว่าง
การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบบันทึกที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย
ตนเอง ทั้งการสัมภาษณ์ การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และคำสั่ง เอกสารมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการ
วิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
ในรูปตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารและครู - อาจารย์ ผู้นำท้องถิ่น กรรมการ
โรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน จากการวิจัยพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นชายมากกว่าหญิง
มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด แต่เมื่อพิจารณาผู้ให้สัมภาษณ์เป็นรายกลุ่มพบว่า
ผู้บริหารและครู - อาจารย์ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้นำท้องถิ่นและผู้ปกครอง

นักเรียน ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา สำหรับกรรมการโรงเรียนส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษาและอนุปริญญา เป็นจำนวนเท่ากัน

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่อายุระหว่าง 45 - 49 ปี แต่เมื่อพิจารณาอายุของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นรายกลุ่มพบว่า ผู้บริหารและครู - อาจารย์ส่วนใหญ่อายุระหว่าง 25 - 29 ปี ผู้นำท้องถิ่น กรรมการโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ส่วนใหญ่อายุ 40 ปีขึ้นไป ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนนับถือศาสนาพุทธ และส่วนใหญ่สมรสแล้วและอยู่ร่วมกัน

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดแพร่ และอาศัยอยู่ในตำบลบ้านดั้น แต่เนื่องจากโรงเรียนมีพื้นที่บริการ 4 ตำบลคือ ตำบลบ้านดั้น ตำบลสวนเขื่อน ตำบลทุ่งไองค์ และตำบลเหมืองหม้อ เมื่อพิจารณาที่อยู่อาศัยของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นรายกลุ่มพบว่า ผู้บริหารและครู - อาจารย์ส่วนใหญ่อาศัยอยู่นอกพื้นที่บริการของโรงเรียน ผู้นำท้องถิ่น กรรมการโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริการของโรงเรียน และอยู่ในตำบลบ้านดั้นมากที่สุด สำหรับระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ผู้นำท้องถิ่น กรรมการโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนนานเกินกว่า 30 ปี เกี่ยวกับระยะทางระหว่างบ้านกับโรงเรียนผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่อยู่ใกล้โรงเรียนคือเป็นระยะทางระหว่าง 1 - 3 กิโลเมตร แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่มพบว่า ผู้บริหารและครู - อาจารย์ กรรมการโรงเรียน ส่วนใหญ่อยู่ใกล้โรงเรียนเป็นระยะทางระหว่าง 1 - 3 กิโลเมตร

การประกอบอาชีพของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนใหญ่รับราชการเป็นอาชีพหลัก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่มพบว่า ผู้บริหารและครู - อาจารย์ ทุกคนรับราชการ กรรมการโรงเรียนส่วนใหญ่รับราชการ สำหรับผู้นำท้องถิ่นและผู้ปกครองนักเรียน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบอาชีพรองเป็นการเพิ่มพูนรายได้ก้ำกัย และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพรอง เกี่ยวกับดารประกอบอาชีพจากดารศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่ระบุว่าอาชีพของประชาชนในจังหวัดแพร่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่การชลประทานและแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรม ไม่เพียงพอ นอกจากจะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักแล้ว จากดารสังเกตในระหว่างดารเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า ประชาชนประกอบอาชีพรับจ้าง ค้าขาย และทำหัตถกรรมในครัวเรือนด้วย ซึ่งได้แก่ ดารจักเย็บเสื้อผ้าหม้อต้ม จักสานกระติบข้าว ดีเหล็ก และแกะสลักไม้

เกี่ยวกับการบริหารการของผู้บริหารและครู - อาจารย์ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุราชการและปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนนี้เป็นระยะเวลา 6 - 10 ปี สำหรับครู - อาจารย์ที่มีความสอนส่วนใหญ่มีจำนวนการสอนระหว่าง 16 - 20 คาบต่อสัปดาห์

การมีส่วนร่วมของประชาชน

1. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ ร่วมมือในกิจการของโรงเรียนจากการวิจัยปรากฏผลดังนี้

1.1 ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครู - อาจารย์ ผู้นำท้องถิ่น กรรมการโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน พบว่า การมีส่วนร่วมสนับสนุน ช่วยเหลือ ร่วมมือ ในกิจการของโรงเรียนมี 10 ลักษณะ และลักษณะการมีส่วนร่วมที่ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกกลุ่มระบุโดยมีความถี่สูงสุดได้แก่ การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการร่วมประชุม และบริจาคเงิน รองลงมาได้แก่ การประชาสัมพันธ์โรงเรียน ลักษณะการมีส่วนร่วมที่ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุโดยมีความถี่น้อยที่สุดได้แก่ การร่วมแก้ปัญหา ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนเมื่อพิจารณาจากการระบุของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นรายกลุ่มพบว่า ผู้บริหารและครู - อาจารย์ระบุลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน 10 ลักษณะ ผู้นำท้องถิ่น 9 ลักษณะ กรรมการโรงเรียนระบุ 10 ลักษณะ และผู้ปกครองนักเรียนระบุ 8 ลักษณะ ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ผู้นำท้องถิ่นไม่ไ้ระบุไว้ได้แก่ การเป็นวิทยากร ลักษณะที่ผู้ปกครองนักเรียนไม่ไ้ระบุไว้ได้แก่ การร่วมตัดสินใจและร่วมแก้ปัญหา

จากการสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่น กรรมการโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมของผู้ให้สัมภาษณ์ในการสนับสนุน ช่วยเหลือ ร่วมมือในกิจการของโรงเรียน พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์มีส่วนร่วม 10 รายการ และลักษณะการมีส่วนร่วมที่ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุโดยมีความถี่สูงสุดได้แก่ การบริจาคเงิน รองลงมาได้แก่ ร่วมประชุม ลักษณะการมีส่วนร่วมที่ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุโดยมีความถี่น้อยที่สุดได้แก่ การเป็นวิทยากร การมีส่วนร่วมของผู้ให้สัมภาษณ์เมื่อพิจารณาจากการระบุของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นรายกลุ่มพบว่า ผู้นำท้องถิ่นระบุลักษณะการมีส่วนร่วม 8 ลักษณะ กรรมการโรงเรียนระบุ 10 ลักษณะ และผู้ปกครองนักเรียนระบุ 7 ลักษณะ ลักษณะการมีส่วนร่วมที่ผู้นำท้องถิ่นไม่ไ้ระบุไว้ได้แก่ การบริจาคสิ่งของและการเป็นวิทยากร ลักษณะที่ผู้ปกครองนักเรียนไม่ไ้ระบุไว้ได้แก่ การร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหาและการเป็นวิทยากร

ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน จากการศึกษาข้อมูลเอกสารพบว่า โรงเรียนได้รับการสนับสนุน ช่วยเหลือ ร่วมมือจากประชาชนมาโดยตลอด โดยเฉพาะเมื่อเริ่มตั้งโรงเรียนแห่งนี้ โดยมีพระโอรุณาสถิตคุณ เจ้าอาวาสวัดถิ่นในเป็นผู้นำประชาชน ลักษณะการมีส่วนร่วมได้แก่ การบริจาคที่ดิน เงิน วัสดุสิ่งของ แรงงานและมาร่วมเป็นกรรมการโรงเรียน สำหรับการมีส่วนร่วมโดยการเป็นกรรมการโรงเรียนพบว่าเมื่อโรงเรียนเป็นโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท โดยมีระเบียบของกรมสามัญศึกษา ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท (มพช.) พ.ศ.2523 ระเบียบนี้กำหนดให้มีคณะกรรมการโรงเรียนประกอบด้วยบุคคล 11 - 15 คน ซึ่งในจำนวนนี้เป็นประชาชน 4 คน

ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน จากการศึกษาสังเกตในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการเป็นกรรมการโรงเรียน ร่วมประชุมและบริจาคเงิน สำหรับการมีส่วนร่วมประชุมพบว่า เป็นการประชุมผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งเป็นการรับฟังข้อประชุมจากโรงเรียนโดยไม่ได้นำแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม การบริจาคเงินผู้ปกครองนักเรียนบริจาคความซื่อสัตย์ของที่ประชุมผู้ปกครองนักเรียน และมีบทบาทเจ้าของโรงเรียนในยามในตำบลบ้านถิ่นซึ่งโรงเรียนถือว่าเป็นผู้ดูแลโรงเรียน บริจาคเงินให้กับโรงเรียนด้วย

1.2 สาเหตุที่ประชาชนมีส่วนร่วมสนับสนุน ช่วยเหลือ ร่วมมือในกิจการของโรงเรียน ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกกลุ่มระบุว่าสาเหตุ 13 ประการ เรื่องที่ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกกลุ่มระบุโดยมีความถี่สูงสุดได้แก่ การที่เป็นผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนนี้ รองลงมาได้แก่ต้องการให้โรงเรียนแห่งนี้เจริญเท่าโรงเรียนในเมือง เรื่องที่ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกกลุ่มระบุโดยมีความถี่น้อยที่สุดได้แก่ การที่โรงเรียนยังไม่มีความพร้อม ประชาชนถือว่าเป็นเกียรติที่ไม่มีส่วนร่วม กับโรงเรียน และการที่โรงเรียนเป็นโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท สาเหตุที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุน ช่วยเหลือ ร่วมมือในกิจการของโรงเรียน เมื่อพิจารณาจากการระบุของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นรายกลุ่มพบว่า เรื่องที่ผู้นำท้องถิ่นไม่ใคร่ระบุว่าเป็นสาเหตุที่ประชาชนมีส่วนร่วมได้แก่ โรงเรียนให้ความช่วยเหลือประชาชน และการที่เป็นโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท ส่วนเรื่องของผู้ปกครองนักเรียนไม่ได้ระบุว่าสาเหตุที่ประชาชนมีส่วนร่วมได้แก่ โรงเรียนยังไม่มีความพร้อม และการที่เป็นโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท

1.3 ข้อควรปฏิบัติสำหรับโรงเรียนเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน มากขึ้น ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกกลุ่มระบุว่าโรงเรียนควรปฏิบัติ 12 ประการ และเรื่องที่ยุ้ให้สัมภาษณ์ ทุกกลุ่มระบุโดยมีความถี่สูงสุดได้แก่ ครู - อาจารย์ควรไปร่วมงานของชุมชน รองลงมา ได้แก่ โรงเรียนต้องประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้ เรื่องที่ยุ้ให้สัมภาษณ์ทุกกลุ่มระบุโดยมีความ ถิ่นน้อยที่สุดได้แก่ การที่โรงเรียนควรให้ความสำคัญต่อยุ้จัดตั้งโรงเรียน โรงเรียนควรปรับ ปรุงบริเวณโรงเรียนให้สวยงาม และควรมีการประชุมผู้ปกครองนักเรียนและกรรมการ โรงเรียนบ่อยครั้งขึ้น

1.4 การปฏิบัติของผู้บริหารและครู - อาจารย์ที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ของประชาชน ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้บริหารและครู - อาจารย์ระบุว่าปฏิบัติ 10 ประการ และเรื่องที่ยุ้ให้สัมภาษณ์ระบุโดยมีความถี่สูงสุดได้แก่ การร่วมงานของชุมชนทุกครั้ง รอง ลงมาได้แก่ การช่วยเหลืองานของชุมชนตามความสามารถ เรื่องที่ยุ้ให้สัมภาษณ์ระบุโดยมี ความถี่น้อยที่สุดได้แก่ การติดต่อบริษัทประชาชนมาเป็นวิทยากร การเป็นกรรมการ เป็นที่ ปรีกษาและริเริ่มงานที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน และติดต่อบริษัทงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อ ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน

2. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับบริการจากโรงเรียน จากการวิจัยปรากฏดังต่อไปนี้

2.1 การจัดกิจกรรมและบริการเพื่อประชาชน ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้บริหาร และครู - อาจารย์ ระบุว่าโรงเรียนได้จัดกิจกรรมและบริการเพื่อประชาชน 15 รายการ และเรื่องที่ยุ้ให้สัมภาษณ์ระบุโดยมีความถี่สูงสุดได้แก่ บริการแนะแนวการศึกษาต่อและอาชีพ ทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนเรียนดีแต่ยากจน บริการจำหน่ายสินค้าแก่ประชาชนไทยสหกรณ์ โรงเรียน การให้ยืมวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน และดาราให้ใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียน รองลงมาได้แก่ บริการออกเยี่ยมใจหะ เรื่องที่ยุ้ให้สัมภาษณ์ระบุโดยมีความถี่น้อยที่สุดได้ แก่ บริการเพื่อสุขภาพอนามัย

การจัดกิจกรรมและบริการเพื่อประชาชน จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร พบว่า ในปีการศึกษา 2523 โรงเรียนบริการชุมชนโดยดาราเจาะท่อสกปรกมาดารา จัดหมู่บ้าน เกษตรกรในอนาคคแห่งประเทศไทย ทนยปรามคังดุพิชในไร่ยาสูบของประชาชน และมี

บริการที่จะดำเนินการต่อไปคือ การเพาะกล้าผักแจกจ่ายให้ประชาชนนำไปปลูก และแนะนำ ความรู้ด้านการเกษตรแผนใหม่ให้กับประชาชน ในปีการศึกษา 2526 โรงเรียนกำหนด นโยบายด้านการสอนประชาชน ด้านบริการชุมชน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมด้านสุขภาพ อนามัยของชุมชน และปรับปรุงห้องสมุดเพื่อบริการประชาชนไว้ในแผนปฏิบัติการของ โรงเรียน และมีโครงการเกี่ยวกับกิจกรรมและบริการเพื่อประชาชนได้แก่การให้ใช้อาคาร สถานที่ของโรงเรียนเพื่อการตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพทดแทนที่กระตุก บริการห้องสมุดชุมชน ศึกษานิตยรรคการทางวิชาการ เพาะพันธุ์ปลาเพื่อแจกจ่ายแก่ประชาชน ฝึกอบรมอาชีพทดแทนที่กระตุก และช่วยเหลือแนะนำในการจัดตั้งร้านค้าของกลุ่มแม่บ้าน

2.2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและบริการที่โรงเรียนจัดเพื่อประชาชน จากการศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกกลุ่มพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและบริการที่ โรงเรียนจัดขึ้น 13 รายการ รายการที่ผู้บริหารและครู - อาจารย์ระบุโดยมีความถี่สูงสุด ได้แก่ การให้ยืมวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน เรื่องที่ผู้นำท้องถิ่น กรรมการโรงเรียนและ ผู้ปกครองนักเรียนระบุโดยมีความถี่สูงสุดได้แก่ การใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียน รอง ลงมา ผู้บริหารและครู - อาจารย์ระบุว่าได้แก่ การใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียน ผู้นำ ท้องถิ่น กรรมการโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียนระบุว่าได้แก่ กิจกรรมนันทนาการ ราย การที่ระบุโดยมีความถี่น้อยที่สุด ผู้บริหารและครู - อาจารย์ ระบุว่าได้แก่ บริการจำหน่าย สินค้าแก่ประชาชนโดยสหกรณ์โรงเรียน ผู้นำท้องถิ่น กรรมการโรงเรียน และผู้ปกครอง นักเรียน ระบุว่าได้แก่ บริการข่าวสารความรู้ทั่วไป

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและบริการจากโรงเรียน ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้นำท้องถิ่น กรรมการโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ระบุว่าผู้ให้ สัมภาษณ์มีส่วนร่วมในกิจกรรมและบริการ 13 รายการ และรายการที่ระบุโดยมีความถี่ สูงสุดได้แก่ การซื้อสินค้าจากสหกรณ์ของโรงเรียน รองลงมาคือ กิจกรรมนันทนาการ รายการที่ระบุโดยมีความถี่น้อยที่สุดได้แก่ การส่งเสริมอาชีพ และเมื่อพิจารณาจากการระบุ ของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นรายกลุ่มพบว่า ผู้นำท้องถิ่นระบุว่ามีส่วนร่วม 8 รายการ กรรมการ โรงเรียนระบุว่ามีส่วนร่วม 10 รายการ ผู้ปกครองนักเรียนระบุว่ามีส่วนร่วม 13 รายการ รายการที่ผู้นำท้องถิ่นไม่ได้ระบุว่ามีส่วนร่วมได้แก่ การซื้อสินค้าจากสหกรณ์โรงเรียน การ

แนะแนวการศึกษาต่อและอาชีพ ทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนเรียนดีแต่ยากจน บริการออก-
เชื่อมโลหะ และการส่งเสริมอาชีพ รายการที่กรรมการโรงเรียนไม่ได้ระบุไว้ว่ามีส่วน
ร่วมใดแก่ บริการทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนเรียนดีแต่ยากจน บริการออกเชื่อมโลหะ
และการส่งเสริมอาชีพ

สำหรับรายการที่ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุว่ามีส่วนร่วมเมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่ม
พบว่า รายการที่ผู้นำท้องถิ่นและกรรมการโรงเรียนระบุโดยมีความดีสูงสุดได้แก่ การมีส่วน
ร่วมในกิจกรรมนันทนาการ ผู้ปกครองนักเรียนระบุว่าได้แก่ การซื้อสินค้าจากสหกรณ์โรงเรียน
รองลงมาทุกกลุ่มระบุว่าได้แก่ การใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียน รายการที่ระบุโดยมีความ
ดีน้อยที่สุด ผู้นำท้องถิ่นระบุว่าได้แก่ บริการถ่ายเอกสาร กรรมการโรงเรียนระบุว่าได้แก่
บริการข่าวสารความรู้ทั่วไป และการใช้รถยนต์ของโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียนระบุว่า
ได้แก่ การใช้รถยนต์ของโรงเรียน

กิจกรรมและบริการที่ประชาชนมีส่วนร่วม จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร
พบว่า ได้แก่ การใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนเพื่อการตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และศูนย์ฝึก
อบรมอาชีพทอผ้าด้วยกี่กระตุก ร่วมงานนิทรรศการทางวิชาการที่โรงเรียนจักขึ้น ฝึกอบรม
อาชีพทอผ้าด้วยกี่กระตุก และรับคำแนะนำในการดำเนินงานร้านค้าของกลุ่มแม่บ้าน สำหรับ
บริการห้องสมุดชุมชนไม่มีประชาชนมาใช้บริการ และโครงการเพาะพันธุ์ปลาเพื่อแจกจ่าย
แก่ประชาชนยังไม่ได้ดำเนินการ เนื่องจากไม่มีแหล่งน้ำในชุมชน

กิจกรรมและบริการที่ประชาชนมีส่วนร่วม จากการศึกษาการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและ
บริการที่โรงเรียนจักขึ้นได้แก่ การใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนเพื่อการจักตั้งศูนย์พัฒนา
เด็กเล็ก และศูนย์ฝึกอบรมอาชีพทอผ้าด้วยกี่กระตุก การยืมวัสดุอุปกรณ์จากโรงเรียน การ
ซื้อสินค้าจากสหกรณ์ ของโรงเรียน การถ่ายเอกสาร บริการออกเชื่อมโลหะ การรับความ
ช่วยเหลือจากครู - อาจารย์ในงานของชุมชนและประชาชน การฝึกอาชีพทอผ้าด้วยกี่กระตุก
ส่งเด็กเข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และขอคำแนะนำจากครู - อาจารย์

2.3 การจัดกิจกรรมและบริการเพื่อประชาชน ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้บริหาร
และครู - อาจารย์ ระบุว่าโรงเรียนดำเนินการเอง และร่วมสนับสนุนให้หน่วยงานอื่น คอลด

ชุมชนดำเนินการ และในการจัดกิจกรรมและบริการเพื่อประชาชน ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้บริหารและครู - อาจารย์ ส่วนใหญ่ระบุว่าได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและบริการ ลักษณะการมีส่วนร่วมที่ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุโดยมีความถี่สูงสุดได้แก่ ช่วยเหลือและบริการแก่ประชาชนตามความสามารถและความถนัดของตนเอง และศึกษาค้นคว้างานอ่านบทความ สืบค้นแก่ประชาชนในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ เป็นครูเวร และเป็นผู้รับผิดชอบความหน้าที่ รองลงมาได้แก่ การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมาร่วมกิจกรรมและรับบริการจากโรงเรียน ลักษณะที่ระบุโดยมีความถี่น้อยที่สุดได้แก่ การสนับสนุนให้ครู - อาจารย์ไปร่วมกิจกรรม และจัดบริการแก่ประชาชน

สำหรับการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนผู้ให้สัมภาษณ์ ทุกกลุ่มระบุว่าโรงเรียนโดยครูผู้ประสานงานชุมชนและนักเรียน ได้ทำการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในตำบลบ้านดิน และสาเหตุที่ประชาชนมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับบริการจากโรงเรียน ทุกกลุ่มระบุว่าสาเหตุคือ ได้ทราบว่าโรงเรียนจัดกิจกรรมและบริการแก่ประชาชน มีความสะดวกที่จะร่วมกิจกรรมและบริการที่โรงเรียนจัดขึ้นเพราะโรงเรียนอยู่ใกล้บ้านและรู้จักกับครู - อาจารย์เป็นการส่วนตัว

2.4 กิจกรรมและบริการที่ประชาชนต้องการให้โรงเรียนจัดเพื่อประชาชน ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้นำท้องถิ่น กรรมการโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียนระบุว่ามี 10 รายการ และรายการที่ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุโดยมีความถี่สูงสุดได้แก่ การส่งเสริมอาชีพของประชาชน รองลงมาได้แก่ การศึกษาค้นคว้างานกับหน่วยงานอื่นเพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชน รายการที่ระบุโดยมีความถี่น้อยที่สุดได้แก่ การขยายบริการของโรงเรียนให้ครอบคลุมพื้นที่บริการของโรงเรียนทั้ง 4 ตำบล

ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

1. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากโรงเรียน จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครู - อาจารย์ ผู้นำท้องถิ่น กรรมการโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียนพบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากโรงเรียน ผู้บริหารและครู - อาจารย์ ระบุว่า มี 15 รายการ และรายการที่ระบุ

โดยมีความถี่สูงสุดได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนไม่ให้ความสำคัญต่องานด้านความสัมพันธ์
ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน รองลงมาได้แก่ โรงเรียนไม่ได้อัดฉีดเงินให้ประชาชนทราบ
บทบาทหน้าที่ของโรงเรียน ปัญหาและอุปสรรคที่ระบุโดยมีความถี่น้อยที่สุดได้แก่ โรงเรียน
ไม่มีการวางแผนระยะยาว ขาดความต่อเนื่องในการทำงาน ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจาก
โรงเรียน ผู้นำท้องถิ่น กรรมการโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ระบุว่ามี 12 รายการ
และรายการที่ระบุโดยมีความถี่สูงสุดได้แก่ โรงเรียนไม่ได้อัดฉีดเงินให้ประชาชนทราบบทบาท
หน้าที่ของโรงเรียน รองลงมาได้แก่ โรงเรียนไม่ได้อัดฉีดเงินให้ประชาชนสัมพันธ์กิจการของโรงเรียน
ปัญหาและอุปสรรคที่ระบุโดยมีความถี่น้อยที่สุดได้แก่ โรงเรียนให้ความสำคัญต่อพื้นที่บริการของ
โรงเรียนเฉพาะคำขอร้องที่โรงเรียนตั้งอยู่เท่านั้น

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากโรงเรียนจากการศึกษาข้อมูล เอกสาร พบว่า ได้
แก่ปัญหากระบวนการของโรงเรียน บุคลากรของโรงเรียนขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน
ครู - อาจารย์มีความรับผิดชอบต่องานไม่มากเท่าที่ควร ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรและ
การประสานงานภายในโรงเรียนยังไม่ดีเท่าที่ควร ความร่วมมือในการปฏิบัติงานภายใน
โรงเรียนยังไม่ดีเท่าที่ควร คณะกรรมการโรงเรียนและผู้นำชุมชนให้ความช่วยเหลือในการ
ดำเนินงานของโรงเรียนอยู่ในเกณฑ์ แต่ยังไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง การบริหาร
งานบุคลากรมีการกระจายงานน้อยทำให้ขาดความสามัคคีและความคิดริเริ่มงาน และบริเวณ
โรงเรียนยังไม่ได้รับการปรับปรุงให้ใสสะอาดเรียบร้อยนัก

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากโรงเรียนจากการสังเกตการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่าเนื่องจากจำนวนครู-อาจารย์ไม่พอกับจำนวนนักเรียน
ที่เพิ่มขึ้นทำให้ครู - อาจารย์ มีภาระหน้าที่ในการสอนจำนวนมากต่อสัปดาห์เพิ่มมากขึ้น
ประกอบด้วยครู - อาจารย์ส่วนใหญ่มีภาระครอบครัวและไม่ได้พักอาศัยในโรงเรียนทำให้
ไม่มีเวลาร่วมงานกับชุมชน และเกี่ยวกับงานด้านชุมชนโรงเรียนมอบหมายให้ครูผู้ประสาน
งานชุมชนเท่านั้นที่รับผิดชอบ ครู - อาจารย์คนอื่น ๆ จึงไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง ครู - อาจารย์
ไม่มีความสัมพันธ์กับประชาชนในชุมชนเท่าที่ควร

2. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากประชาชน จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครู-อาจารย์
ผู้นำท้องถิ่น กรรมการโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจาก

ประชาชน ผู้บริหารและครู - อาจารย์ ระบุว่า มี 12 รายการ และรายการที่ระบุโดยมีความถี่สูงสุดได้แก่ ประชาชนไม่สนใจในกิจการของโรงเรียน รองลงมาได้แก่ ประชาชนไม่มีเวลาไปร่วมกิจกรรมของโรงเรียน เพราะต้องประกอบอาชีพ ปัญหาและอุปสรรคที่ระบุโดยมีความถี่น้อยที่สุดได้แก่ ประชาชนถือว่า มีหน้าที่ชำระเงินบำรุงการศึกษาให้แก่โรงเรียนเท่านั้น เรื่องอื่น ๆ เป็นหน้าที่ของโรงเรียน ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากประชาชน ผู้นำท้องถิ่น กรรมการโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ระบุว่า มี 11 รายการ และรายการที่ระบุโดยมีความถี่สูงสุดได้แก่ ประชาชนไม่มีเงินจึงไม่สามารถให้การสนับสนุนช่วยเหลือร่วมมือกับโรงเรียนได้ รองลงมาได้แก่ ประชาชนไม่มีเวลาไปร่วมกิจกรรมของโรงเรียน เพราะต้องประกอบอาชีพ ปัญหาและอุปสรรคที่ระบุโดยมีความถี่น้อยที่สุดได้แก่ ประชาชนต้องการให้อุททธานของตนเข้าเรียนในโรงเรียนประจำจังหวัดมากกว่าโรงเรียนนี้

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากประชาชน จากการศึกษาข้อมูล เอกสาร พบว่า ได้แก่วิธีการประชาชนไม่มีเวลาเพราะต้องประกอบอาชีพ และปัญหาความยากจนเพราะประชาชนมีรายได้น้อยกว่าค่า

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากประชาชน จากการศึกษาสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า ได้แก่วิธีการประชาชนไม่มีเวลา ไม่ค่อยอยู่บ้านเพราะต้องประกอบอาชีพ ประชาชนไม่สนใจว่าโรงเรียนจะทำอะไรบ้าง และไม่ทราบว่าโรงเรียนมีบริการอะไรบ้าง

3. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากส่วนอื่น ๆ จากการศึกษาข้อมูลผู้บริหารและครู - อาจารย์ ผู้นำท้องถิ่น กรรมการโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากส่วนอื่น ๆ ผู้บริหารและครู - อาจารย์ ระบุว่า มี 7 รายการ และรายการที่ระบุโดยมีความถี่สูงสุดได้แก่ หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการไม่ได้เตรียมบุคลากรสำหรับทำเนิการตามโครงการให้มีความพร้อมเท่าที่ควร รองลงมาได้แก่ ขาดการนิเทศและติดตามผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนในโครงการ ปัญหาและอุปสรรคที่ระบุโดยมีความถี่น้อยที่สุดได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ที่ได้รับจัดสรรจากโครงการมีคุณภาพต่ำ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากส่วนอื่น ๆ ผู้นำท้องถิ่น กรรมการโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ระบุว่า มี 5 รายการ และรายการที่ระบุโดยมีความถี่สูงสุดได้แก่ ประสิทธิภาพงานไม่เต็มที่ ขาดแหล่งน้ำ เพื่อการเกษตรกรรม

รองลงมาได้แก่ โรงเรียนกับชุมชนไม่มีความเกี่ยวข้องกันก่อนที่จะเป็นโรงเรียนในโครงการฯ และก่อนที่จะมีการกำหนดพื้นที่บริการของโรงเรียน ยกเว้นชุมชนซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียน ปัญหาและอุปสรรคที่ระบุโดยมีความถี่น้อยที่สุดได้แก่ ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมทางภาษาทำให้ไม่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากส่วนอื่น ๆ จากการศึกษาข้อมูล เอกสาร พบว่า ได้แก่ ปัญหาการวางแผน โดยเฉพาะหลังถูกกล่างเก็บเกี่ยวเนื่องจากขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร และปัญหาประชาชนมีที่ดินทำกินน้อย

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากส่วนอื่น ๆ จากการสังเกตการณ์มีส่วนร่วมของประชาชนในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า ไค้แกความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในงานพัฒนาชนบทยังไม่ดีเท่าที่ควร สังเกตได้จากการที่เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่น ๆ ก็ไม่รู้จักครู-อาจารย์ในโรงเรียน และครู-อาจารย์ในโรงเรียนก็ไม่รู้จักเจ้าหน้าที่ และไม่มีการประสานงานกัน ทางคนต่างหน่วยงานของคนโดยไม่มี ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัยปรากฏว่า มีประเด็นสำคัญที่จะได้นำมาอภิปรายดังนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชนในโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท

1. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ ร่วมมือในกิจการของโรงเรียน จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วม 10 ลักษณะ แต่การมีส่วนร่วมทุกลักษณะอาจกล่าวได้ว่าประชาชนมีส่วนร่วมน้อยหรือแทบไม่มีส่วนร่วมเลย แม้แต่การมีส่วนร่วมในลักษณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกกลุ่มได้ระบุโดยมีความถี่สูงสุด ซึ่งได้แก่ การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ ร่วมประชุมและบริจาคเงิน ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนมีส่วนร่วมเพราะถูกกำหนดให้มีส่วนร่วม ถูกชักจูง ถูกจูงใจให้มีส่วนร่วม และมีส่วนร่วมเพียงแต่เป็นผู้รับทราบเท่านั้น จึงจะเห็นได้จากการมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ ประชาชนมีส่วนร่วมเพราะมีระเบียบของกรมสามัญศึกษากำหนดไว้ให้ประชาชนร่วมเป็นกรรมการ และ

กรรมการที่คั่งขึ้นมีเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลบ้านถิ่นเท่านั้น ประชาชนที่เป็น กรรมการก็ไม่มีบทบาทเท่าที่ควร จะเห็นได้ว่าการประชุมกรรมการก็ไม่มีกำหนดวาระ ที่แน่นอน และไม่พบว่ามีการนัดการประชุม

การมีส่วนร่วมโดยการร่วมประชุม ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุว่าประชาชน ร่วมประชุมเพราะเป็นกรรมการโรงเรียนและเป็นผู้ปกครองนักเรียน การร่วมประชุม ประชาชนเป็นแต่เพียงผู้รับฟังรับทราบข้อประชุมจากโรงเรียนเท่านั้น ไม่ได้แสดงความคิดเห็น การประชุมผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนจักษ์ขึ้นปีละครั้งในช่วงก่อนการเปิดเรียน ภาคต้นเท่านั้น และการที่ประชาชนไม่ได้แสดงความคิดเห็นในที่ประชุมปรากฏว่าสอดคล้อง กับผลการสัมภาษณ์ซึ่งผู้นำท้องถิ่นและผู้ปกครองนักเรียนไม่ใคร่ระบุไว้ว่าประชาชนมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหา และเป็นวิทยากร

สำหรับการบริจาคเงิน จากการวิจัยก็พบว่า ประชาชนบริจาคเนื่องจากโรงเรียนขอให้บริจาค เพราะมีโครงการที่จะดำเนินการ ซึ่งโรงเรียนจะเสนอโครงการและจำนวนเงินที่จะใช้เพื่อการดำเนินงานตามโครงการในที่ประชุมผู้ปกครองนักเรียน จำนวนเงินที่จะบริจาคจึงถูกกำหนดโดยจำนวนเงินที่โรงเรียนต้องการใช้เพื่อการดำเนินงาน และมีกรรมการโรงเรียนเสนอให้ประชาชนบริจาคในอัตราซึ่งจะครอบคลุมจำนวนที่โรงเรียน ต้องการ การบริจาคเงินจึงไม่ได้เกิดขึ้นจากการที่ประชาชนเป็นผู้เสนอบริจาคให้กับ โรงเรียน ตามความสามารถและตามที่ได้เห็นสมควรจะบริจาค

ในการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจกล่าวได้ว่าขึ้นอยู่กับกรณีที่โรงเรียน ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้วย ดังจะเห็นได้จากการมีส่วนร่วมโดยการให้ความ คิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหา และร่วมเป็นวิทยากร การมีส่วนร่วมในลักษณะเหล่านี้ มีความสำคัญต่อการดำเนินงานของโรงเรียน แต่การที่ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยอาจ เนื่องมาจากการที่โรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ซึ่งจะเห็นได้จากกรณีที่ โรงเรียนไม่ให้โอกาสแก่ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นในการประชุม ไม่ให้โอกาส ตัดสินใจเกี่ยวกับการบริจาคเงิน และร่วมแก้ปัญหของโรงเรียน สำหรับการเป็นวิทยากร แม้ว่าครู-อาจารย์จะเชิญประชาชนเป็นวิทยากร แต่ก็อยู่ในวงจำกัดเฉพาะหมวดวิชาการงาน อาชีพ และหมวดวิชาศิลปศึกษาเท่านั้น นอกจากนี้จากการวิจัยพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ใคร่ระบุ

ว่าประชาชนมีส่วนร่วมบริจาคแรงงาน และให้โรงเรียนใช้อาคารสถานที่ ห้าง ๆ ที่เมื่อเริ่มตั้งโรงเรียน และเมื่อยังเป็นโรงเรียนประถมศึกษาตอนปลาย พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมบริจาคแรงงาน แต่เมื่อโรงเรียนเริ่มเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา จนถึงปัจจุบันนี้ โรงเรียนใช้แรงงานนักเรียน แรงงานนักการภารโรง และใช้วิธีการจ้างเหมาทำการ ประชาชนจึงไม่มีโอกาสร่วมบริจาคแรงงาน ส่วนการให้โรงเรียนใช้อาคารสถานที่ เนื่องจากโรงเรียนมีอาคารสถานที่อยู่แล้ว ประกอบกับโรงเรียนไม่ได้จัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งวิทยากร สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ ประชาชนจึงไม่มีส่วนร่วมโดยการให้โรงเรียนใช้อาคารสถานที่

การมีส่วนร่วมของประชาชนในบางลักษณะซึ่งจากการวิจัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นครั้งคราว ไม่ต่อเนื่องสม่ำเสมอ และไม่มากเท่าที่ควร เช่น การมีส่วนร่วมโดยการประชาสัมพันธ์โรงเรียน การบริจาควัสดุสิ่งของ และการร่วมงานที่โรงเรียนจัดขึ้น อาจเนื่องมาจากโรงเรียนไม่ได้ประชาสัมพันธ์กิจการของโรงเรียนเท่าที่ควร) การจัดงานของโรงเรียนส่วนใหญ่ตรงกับเวลาที่ประชาชนต้องประกอบอาชีพ และโรงเรียนก็ไม่ค่อยบอกปัญหาและความต้องการของโรงเรียนให้ประชาชนไ้ทราบ ประชาชนจึงมีส่วนร่วมน้อย

สาเหตุที่ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยหรือแทบจะไม่มีส่วนร่วมเลยในบางลักษณะ อาจเกิดจากประชาชนเองด้วย เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ประชาชนไม่มีเวลาเพราะต้องประกอบอาชีพ และไม่ได้สนใจในกิจการของโรงเรียน เนื่องจากถือว่าเมื่อได้เสียเงินบำรุงการศึกษาให้แก่โรงเรียนแล้ว เรื่องอื่น ๆ ก็เป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะดำเนินการ

สำหรับสาเหตุที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากประชาชนถือว่าเป็นหน้าที่ เป็นภาระผูกพันระหว่างโรงเรียนกับประชาชน หรืออาจเนื่องมาจากมีมูลเหตุจูงใจให้ประชาชนมีส่วนร่วมทั้งที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ระบุสาเหตุที่ประชาชนมีส่วนร่วมเช่น เพราะเป็นศูนย์กลางของนักเรียนโรงเรียนนี้ เพราะโรงเรียนขอความช่วยเหลือไปยังประชาชน และเพราะประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วม

เป็นต้น นอกจากนี้โรงเรียนโตทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วยอีกส่วนหนึ่ง เพราะจากการวิจัยพบว่า การปฏิบัติที่ผู้บริหารและครู-อาจารย์ระบุว่าทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยมีความถี่สูงสุดคือ การไปร่วมงานของชุมชนทุกครั้งเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน แต่ในขณะที่เดียวกันจากการวิจัยก็พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกกลุ่ม ส่วนหนึ่งก็ไคระบวว่าขอควรปฏิบัติสำหรับโรงเรียนเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้นคือ ครู-อาจารย์ควรไปร่วมงานกับชุมชน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารและครู-อาจารย์เห็นว่าไคร่วมงานของชุมชนมากอยู่แล้ว แต่ชุมชนก็ยังคาดหวังที่จะให้ครู-อาจารย์ร่วมงานกับชุมชนบ่อยครั้งกว่าที่เป็นอยู่อีก ซึ่งครู-อาจารย์ทำไมไครเพราะจากการวิจัยพบว่า ครู-อาจารย์ส่วนใหญ่มีความสอนต่อสัปดาห์อยู่ระหว่าง 16 - 20 คาบ ซึ่งหมายถึงการมีภาระหน้าที่การสอนมากอยู่แล้ว และยังมีภาระครอบครัวด้วย เพราะส่วนใหญ่สมรสแล้วและอยู่รวมกัน ประกอบกับครู-อาจารย์ส่วนใหญ่เป็นคนต่างท้องถิ่น และส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25 - 29 ปี อายุราชการอยู่ระหว่าง 6 - 10 ปี ลักษณะเช่นนี้แสดงว่าครู-อาจารย์ส่วนใหญ่ไม่มีเวลาและมีรายได้จากการรับราชการไม่มากนัก ถ้าต้องไปร่วมงานกับชุมชนบ่อยครั้งขึ้นตามที่ประชาชนคาดหวังก็อาจจะต้องมีการช่วยเหลือด้านการเงินด้วย ครู-อาจารย์จึงอาจจะไม่สามารถรับภาระได้ ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน โรงเรียนโตพยายามให้เกิดขึ้นแต่ก็ยังไม่มากเท่าที่ควร การมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะผู้ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ ร่วมมือในกิจการของโรงเรียน ประชาชนจึงมีส่วนร่วมน้อยหรือแทบจะไม่มีส่วนร่วมเลย สำหรับการมีส่วนร่วมที่ปรากฏในผลการวิจัยก็เป็นกรมีส่วนร่วมที่เกิดจากการกำหนดให้มีส่วนร่วม ถูกชักจูง ถูกจัดให้มีส่วนร่วม และมีส่วนร่วมไม่เท่าที่ควร ไม่ต่อเนื่องสม่ำเสมอ เนื่องจากส่วนหนึ่งไม่มีโอกาสที่จะมีส่วนร่วม

2. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับบริการจากโรงเรียน จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนโตจัดกิจกรรมและบริการเพื่อประชาชน 15 รายการ กิจกรรมและบริการที่โรงเรียนจัดเป็นการติดตามที่กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหน้าที่ของโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท แต่เป็นการจัดเฉพาะรายการที่โรงเรียนสามารถจัดได้เท่านั้น กิจกรรมและบริการบางรายการแม้ว่าจะกำหนดไว้ในระเบียบของกระทรวง

ศึกษาการก็ตาม แต่โรงเรียนก็ไม่สามารถจัดเพื่อประชาชนได้ เช่น บริการเพื่อการอ่านออกเขียนได้ของประชาชน และบริการความรู้เกี่ยวกับกฎหมายในชีวิตประจำวัน เนื่องจากการวิจัยพบว่าโรงเรียนไม่มีครู-อาจารย์ที่สามารถจัดบริการดังกล่าวได้

การจัดกิจกรรมและบริการเพื่อประชาชน ในกรณีที่โรงเรียนดำเนินการเองโดยครู-อาจารย์ของโรงเรียน จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนได้กำหนดเป็นนโยบายของโรงเรียน และมีโครงการที่จะดำเนินการ แต่ก็พบว่าบางโครงการโรงเรียนไม่ได้ดำเนินการ และบางโครงการไม่มีประชาชนมารับบริการ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนไม่ได้ประชาสัมพันธ์กิจการของโรงเรียนเท่าที่ควร ประชาชนไม่ทราบว่าโรงเรียนมีกิจกรรมและบริการอะไรบางอย่างให้กับประชาชนบ้าง สำหรับการร่วมมือสนับสนุนหน่วยงานอื่นและชุมชนในการจัดกิจกรรมหรือให้บริการ จากการวิจัยพบว่าโรงเรียนสนับสนุนเฉพาะหน่วยงานพัฒนาชุมชนและกลุ่มแม่บ้านในตำบลที่โรงเรียนตั้งอยู่เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ว่า โรงเรียนไม่ได้ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่รับผิดชอบงานพัฒนาชนบทเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารโรงเรียนไม่ให้ความสำคัญกับงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

เกี่ยวกับการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชน จากการวิจัยพบว่าโรงเรียนได้มีการสำรวจชุมชนโดยครูผู้ประสานงานชุมชนและนักเรียน แต่การสำรวจชุมชนไม่ครอบคลุมพื้นที่บริการของโรงเรียน ในการจัดกิจกรรมและบริการเพื่อประชาชนจากการวิจัยพบว่า โรงเรียนไม่ได้จัดตามสภาพ ปัญหาและความต้องการของชุมชน ดังจะเห็นได้จากการที่ครูผู้ประสานงานชุมชนและนักเรียนได้ทำการสำรวจชุมชนเฉพาะตำบลที่โรงเรียนตั้งอยู่เท่านั้น ซึ่งผลการสำรวจพบว่าประชาชนต้องการน้ำเพื่อการเกษตรกรรม แต่โรงเรียนก็ไม่ได้ดำเนินการช่วยเหลือแต่อย่างใด ผลการวิจัยจึงสอดคล้องกับข้อมูลความต้องการของประชาชนในการจัดกิจกรรมและบริการของโรงเรียน ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้นำท้องถิ่น กรรมการโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียนระบุว่าประชาชนต้องการให้โรงเรียนส่งเสริมอาชีพของประชาชน ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชน และขยายบริการของโรงเรียนให้ครอบคลุมพื้นที่บริการของโรงเรียนทั้ง 4 ตำบล

กิจกรรมและบริการที่โรงเรียนจักเพื่อประชาชนดังกล่าว จากการวิจัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วม 13 รายการ ส่วนใหญ่ประชาชนที่มีส่วนร่วมได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลที่โรงเรียนตั้งอยู่เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่มีผู้ระบุว่า ประชาชนต้องการให้โรงเรียนขยายบริการของโรงเรียนให้ครอบคลุมพื้นที่บริการทั้งหมด และโรงเรียนมีปัญหาคือเน้นพื้นที่บริการของโรงเรียนเฉพาะตำบลที่โรงเรียนตั้งอยู่เท่านั้น ทั้ง ๆ ที่โรงเรียนมีพื้นที่บริการ 4 ตำบล

สำหรับกิจกรรมและบริการต่าง ๆ ที่ประชาชนมีส่วนร่วมได้กล่าวแล้ว ว่าโรงเรียนไม่ไต่จกตามสภาพ ปัญหาและความต้องการของประชาชน จากการวิจัยจึงพบว่าประชาชนไม่มีส่วนร่วมในบริการห้องสมุดชุมชน และบริการเพื่อสุขภาพอนามัยที่เป็นเช่นนี้อาจ เนื่องจากบริการห้องสมุดชุมชนไม่มีความสำคัญเกี่ยวกับปากท้องของประชาชน ประชาชนไม่มีเวลาที่จะอ่านหนังสือเพราะต้องประกอบอาชีพ และประชาชนส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา สำหรับบริการเพื่อสุขภาพอนามัยเนื่องจากมีสำนักงานสาธารณสุขตำบลตั้งอยู่ในชุมชน ประกอบกับชุมชนอยู่ไม่ไกลจากตัวจังหวัด ดังนั้นประชาชนจึงไปใช้บริการในตัวจังหวัดซึ่งเป็นบริการที่หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงดำเนินการอยู่ นอกจากนี้จากการวิจัยก็พบว่าในการร่วมกิจกรรมและรับบริการจากโรงเรียน บางครั้งประชาชนไม่ได้รับความสะดวกเนื่องจากเจ้าหน้าที่ไม่อยู่และโรงเรียนก็เป็นสถานที่ราชการจึงมีความยุ่งยากในการติดต่อรับบริการและร่วมกิจกรรม

ด้วยเหตุนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะผู้รับบริการจากโรงเรียน ประชาชนจึงมีส่วนร่วมอยู่ในวงจำกัดเฉพาะบางพื้นที่เท่านั้น ประชาชนมีส่วนร่วมเฉพาะบางรายการ และไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมและบริการ โรงเรียนจักตามความสามารถของโรงเรียน และไม่ไต่จกตามสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน นอกจากนี้ยังไม่มีการประชุมงานกับหน่วยงานอื่นที่รับผิดชอบเรื่องการพัฒนาชุมชนเท่าที่ควร

ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโรงเรียนมัธยม
เพื่อพัฒนาชุมชน จากการวิจัยพบว่า เป็นปัญหาและอุปสรรคทั้งที่เกิดจากโรงเรียน ประชาชน

และอื่น ๆ ซึ่งมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งในฐานะผู้ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ รวมมือในกิจการของโรงเรียน และในฐานะผู้รับบริการจากโรงเรียน

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากโรงเรียน จากการวิจัยพบว่า เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารโรงเรียน ครู - อาจารย์ การบริหารโรงเรียน และความพร้อมของโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารและครู - อาจารย์ระบุไว้ 15 รายการ ผู้นำท้องถิ่น กรรมการโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ระบุไว้ 12 รายการ จำนวนรายการแม้ว่าจะมีความแตกต่างกัน แต่การระบุปัญหาและอุปสรรคในหลายรายการมีความสอดคล้องกัน และในแต่ละรายการของปัญหาและอุปสรรคมีผลต่อเมืองกัน ดังจะเห็นได้จากปัญหาและอุปสรรคที่ผู้บริหารและครู - อาจารย์ระบุโดยมีความถี่สูงสุดได้แก่ การที่ผู้บริหารโรงเรียนไม่ให้ความสำคัญต่อการบริหารโรงเรียนด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้กำหนดนโยบายและการปฏิบัติในระดัโรงเรียน ดังนั้นการไม่ให้ความสำคัญแก่ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงมีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของครู - อาจารย์ในโรงเรียน ซึ่งจากการวิจัยพบว่าครู - อาจารย์ไม่มีความกระตือรือร้นต่อการทำงาน ครู - อาจารย์ไม่มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน และในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โรงเรียนไต่ถามหมายให้ครูผู้ประสานงานชุมชนรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว ทำให้ครู - อาจารย์คนอื่น ๆ ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ปัญหาและอุปสรรคที่ผู้นำท้องถิ่น กรรมการโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ระบุโดยมีความถี่สูงสุดได้แก่ การที่โรงเรียนไม่ใคร่แจ้งให้ประชาชนทราบบทบาทหน้าที่ของโรงเรียน การที่เป็นเช่นนี้มีผลทำให้ประชาชนไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของโรงเรียน แม้ว่าประชาชนต้องการให้โรงเรียนเจริญและต้องการจะมีส่วนร่วมแต่ก็ไม่ทราบว่าควรจะมีส่วนร่วมได้อย่างไร ฉะนั้นการที่ผู้บริหารโรงเรียนระบุว่า ประชาชนไม่สนใจในกิจการของโรงเรียนจึงไม่มีส่วนร่วม อาจมีสาเหตุมาจากการที่ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของโรงเรียน นอกจากนี้จากการวิจัยซึ่งพบว่า ครู - อาจารย์มีภาระการสอน มีภาระครอบครัว และที่พักอาศัยอยู่ต่างถิ่น ทำให้ครู - อาจารย์ไม่มีเวลาร่วมงานกับชุมชนเท่าที่ควร โรงเรียนกับชุมชนจึงไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากประชาชน จากการวิจัยพบว่าเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความรู ความเข้าใจ ความสนใจ เวลา และรายได้ของประชาชน ซึ่งผู้บริหารและครู - อาจารย์ระบุไว้ 12 รายการ ผู้นำท้องถิ่น กรรมการโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ระบุไว้ 11 รายการ ปัญหาและอุปสรรคที่ผู้บริหารและครู - อาจารย์ระบุโดยมีความถี่สูงสุดคือแก่ การที่ประชาชนไม่สนใจในกิจการของโรงเรียน ซึ่งเป็นปัญหาที่มีผลทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยทั้งในฐานะผู้ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ ร่วมมือในกิจการของโรงเรียน และในฐานะผู้รับบริการจากโรงเรียน

ปัญหาและอุปสรรคที่ผู้นำท้องถิ่น กรรมการโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ระบุโดยมีความถี่สูงสุดคือแก่ ประชาชนไม่มีเงินจึงไม่สามารถให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ ร่วมมือในกิจการของโรงเรียนได้ การที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการที่โรงเรียนขอรับบริจาคเงินจากประชาชนน้อยครั้ง จนทำให้ประชาชนเข้าใจไม่ว่า ถ้าประชาชนไม่มีเงินก็สามารถมีส่วนร่วมได้ และจากผลการวิจัยก็ระบุว่าประชาชนในจังหวัดนี้ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลัก และประสบกับภาวะฝนแล้ง ไม่มีน้ำเพื่อการเกษตร ของประกอบอาชีพอื่น เพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว การที่ไม่มีเงินและต้องประกอบอาชีพ ก็มีผลทำให้ประชาชนไม่มีเวลามาร่วมกิจกรรมของโรงเรียนได้ ปัญหาดังกล่าวจึงมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากส่วนอื่น ๆ จากการวิจัยพบว่าเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่รับผิดชอบโรงเรียนในโครงการ ระเบียบปฏิบัติ สภาพแวดล้อม ประเพณี วัฒนธรรม และอื่น ๆ ที่ไม่ได้เกิดจากโรงเรียน และประชาชน ซึ่งผู้บริหารและครู - อาจารย์ระบุไว้ 7 รายการ ผู้นำท้องถิ่น กรรมการโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ระบุไว้ 5 รายการ ปัญหาและอุปสรรคที่ผู้บริหารและครู - อาจารย์ระบุโดยมีความถี่สูงสุดคือแก่ หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการไม่ได้เตรียมบุคลากรสำหรับดำเนินการตามโครงการให้มีความพร้อมเท่าที่ควร ซึ่งบุคลากรเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการ แม้ว่าโรงเรียนที่เข้าโครงการจะได้มีการอบรมสัมมนาบุคลากรในโรงเรียน แต่จากการวิจัยก็พบว่า ครู - อาจารย์ยังไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของโรงเรียน ไม่มีความรู้เรื่องการพัฒนาชนบท และครู-อาจารย์

ไม่เปลี่ยนแปลงบทบาทในการสอน เมื่อเป็นเช่นนี้ ครู - อาจารย์ในโรงเรียนก็ยังคงสอนหนังสือเหมือนอย่างที่เคยปฏิบัติมาแต่ก่อน และเมื่อโรงเรียนเข้าโครงการก็ไม่ได้มีการจัดสรรอัตราครู-อาจารย์เพิ่มเติม ดังนั้นจากการวิจัยจึงพบว่า นอกจากครู-อาจารย์จะไม่มีเวลาเพราะมีภาระการสอนและครอบครัวมากอยู่แล้ว ครู-อาจารย์ยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการสอนของตนเอง ประกอบกับขาดการนิเทศติดตามผล การปฏิบัติงานของโรงเรียนในโครงการจึงมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัญหาและอุปสรรคที่ผู้นำท้องถิ่น กรรมการโรงเรียน และบุคลากรของนักเรียนระดับโดยมีความถึงสูงสุดได้แก่ การที่ประสบกับภาวะฝนแล้ง ขาดแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรม อาชีพหลักของประชาชนคือการเกษตรกรรม เมื่อไม่มีแหล่งน้ำ ไม่สามารถทำการเกษตรกรรมได้ จึงมีผลต่อรายได้และเวลาที่ต้องใช้เพื่อการประกอบอาชีพ นอกจากนี้จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนกับชุมชนไม่มีความเกี่ยวข้องกันก่อนที่จะเป็นโรงเรียนในโครงการ และก่อนที่จะมีการกำหนดพื้นที่บริการของโรงเรียน ยกเว้นชุมชนซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียน กว๊านแห่งนี้ประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวจึงมีส่วนร่วมน้อย

ข้อเสนอแนะ

จากสรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย มีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. โรงเรียนควรสนับสนุนให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจ ทั้งในฐานะที่เป็นกรรมการและผู้ร่วมแก้ไขปัญหาของโรงเรียน โดยในการประชุมโรงเรียนควรจัดระเบียบวาระการประชุมส่งให้กรรมการทราบล่วงหน้าและเปิดโอกาสให้กรรมการได้แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึงและโดยจริงใจ นอกจากนั้นโรงเรียนควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบและเข้าใจบทบาทหน้าที่ ตลอดจนความต้องการของโรงเรียนเพื่อให้ประชาชนสามารถให้ความร่วมมือได้ตรงกับความต้องการของโรงเรียน

2. การจัดกิจกรรมและบริการเพื่อประชาชน โรงเรียนควรติดตามสภาพ ปัญหา และความต้องการของประชาชน โดยทำการสำรวจชุมชนในครอบคลุมพื้นที่บริการของโรงเรียนทั้ง 4 ตำบล และใช้ข้อมูลนี้สำรวจไ้มาประกอบการพิจารณาจัดกิจกรรมและบริการเพื่อประชาชนให้ทั่วถึงกัน นอกจากนี้โรงเรียนควรร่วมมือประสานงาน สนับสนุนหน่วยงานอื่น เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน และสนับสนุนให้ชุมชนจัดกิจกรรมจนกระทั่งชุมชนสามารถช่วยตนเองได้ในที่สุด

3. ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสำคัญต่อการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ตระหนักในปัญหาทั้งที่เกิดจากโรงเรียน ประชาชน และส่วนอื่น ๆ สนับสนุนให้บุคลากรในโรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมและบริการแก่ประชาชน สร้างขวัญและกำลังใจของครู-อาจารย์

4. หน่วยงานที่รับผิดชอบโรงเรียนในโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ควรให้ความสำคัญกับการเตรียมบุคลากรของโรงเรียนในโครงการให้มีความพร้อม นิเทศและติดตามผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนในโครงการอย่างสม่ำเสมอ และเตรียมการสำหรับโรงเรียนในโครงการในระยะยาว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท ซึ่งตั้งอยู่ในชุมชนที่มีสภาพแตกต่างกัน และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชน ระหว่างโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท กับโรงเรียนมัธยมที่อยู่นอกโครงการ แต่มีสภาพคล้ายคลึงกัน

2. ควรมีการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท โดยใช้กลุ่มตัวอย่างใหม่มากขึ้น

3. ควรมีการวิจัยถึงผลกระทบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน และการพัฒนาโรงเรียน